

”Tillfället gör tjuven”

Varför är det de som redan har makt och pengar som fifflar och bedrar, undrar Luis Ramos Ruggiero.

Han ger en psykologisk och en sociologisk tänkbar förklaring.

Jag tycker om fotboll, därför fastnade jag för den här notisen:

”Två medlemmar av internationella fotbollsförbundets exekutivkommitté, nigerianen Amos Adamu och tahitiern Reynald Temarii dömdes till avstängning för att ha försökt sälja sina röster i omröstningar kring kommande fotbolls VM 2018 och 2022.”

Egentligen förekommer det varje dag en eller flera sådana notiser eller TV-inslag om politiker, tjänstemän, företagsledare, finansdirektörer, byggherrar, läkare, professorer med flera, som har fifflat, myglat, bedragit, plagierat, skickat bluffakturor eller manipulerat siffror och resultat. I de allra flesta fall handlar det om människor som har både pengar och makt. Män och kvinnor, mest män, som har det bra ställt och som av någon märklig anledning vill ha ännu mer.

VARFÖR ÄR DET JUST DESSA människor med ekonomisk och/eller politisk makt som försöker tillskansa sig ännu flera fördelar och privilegier? Varför är det inte människor med begränsade eller obefintliga resurser, som i samma utsträckning försöker fiffla till sig vinster eller förmåner? Den enklaste förklaringen är att människor med makt och pengar exponeras i större grad för, och frestas

av, att skaffa sig ytterligare vinster och fördelar. "Tillfället gör tjuven". Fattiga människor kan inte skicka fakturor till sina arbetsgivare eller disponera över firmans eller verkets betalkort.

Det finns naturligtvis undantag. Det sägs att Aina Erlander, Tage Erlanders fru, vid makens bortgång 1985 gick upp till regeringskansliet och lämnade tillbaka makens pennor på vilka det stod "Tillhör statsverket". Tage Erlander var Sveriges statsminister i 23 år.

Men det finns, enligt min mening, åtminstone ytterligare två möjliga förklaringar:

1) **Den psykologiska förklaringen:** Den som mycket har, pengar och makt, har det oftast lättare att argumentera för sig själv: "Det jag gör är rätt" och ursäktar sitt beteende. Man säger till sig själv: "Jag utför ett bra jobb, bättre än alla andra, jag förtjänar det jag har och mycket, mycket mer".... Eller "Jag tar det som egentligen är mitt, eller borde vara mitt, jag ska inte behöva betala med mina egna pengar".

Det spelar ingen roll om det handlar om en chokladask, flyg- eller taxiresor, konferenser, middagar, skatterabatter, förmåner eller bonus i mångmiljonklassen. Psykologiskt handlar det om samma mekanism. Min "narcissistiska" självbild talar om för mig att det är okej att tillskansa sig och disponera över andras pengar eller idéer (Narcissus var i den grekiska mytologin den som älskade sin egen spegelbild) . Känslan av skam och skuld är nästan obefintlig, åtminstone till den dag då personen i fråga blir avslöjad. Då förstår man, eller tvingas förstå, att det man gjort är fel.

2) **Den sociala förklaringen:** Kontrollsystemet har fallerat eller är obefintligt. I varje situation där någon eller några personer befinner sig i en position, som innebär att de kan fatta beslut som kan gynna det egna intresset, bör kontrollsystemet aktiveras och per automatik varna och hindra personen att gå vidare.

MÄNNISKOR I MAKTPOSITION utstrålar en självsäkerhet och beslutsamhet som gör att andra människor, inklusive de som har till uppgift att granska och kontrollera, blir förförda eller förblindade: "Vi trodde aldrig att han skulle vara en sådan bedragare."

Ett effektivt och transparent kontrollsystem, som granskar alla människor i en organisation på samma villkor, vare sig man är springpojke, politiker, tjänsteman eller direktör, är det bästa medlet för att förebygga oegentligheter och samtidigt neutralisera de uppblåsta människor som tror att de förtjänar bättre, mer än alla andra. Sverige ligger för närvarande 3a i Transparency Internationals korruptionslista med 9,2 poäng av 10 möjliga. Vi kan bättre!

LUIS RAMOS RUGGIERO

Psykolog och verksamhetschef för Kris och traumacentrum i Stockholm
Publicerad i mars 2011